REPRESENTATIONS OF THE FANTASTIC HUMAN IN VOICULESCU'S STORIES

Iuliana Voroneanu
PhD, Student, "1 Decembrie 1918" University of Alba Iulia

Abstract:Voiculescu proves a dilettantism of the spirit being too easily seduced by any new experience. The heroes of narratives that are part of the theme of nature are mostly strange characters, fantastic or animal characters. They are an original creation of the writer, a hybrid of the fusion of the primitive conception of the totem with the archetype philosophy. The fantastic man is metamorphosed in the fish man, the bear man, the wolf man, in any primordial animal form that fuses perfectly with the human being, preserving in its being a primordial vital principle passed from generation to generation from the sacred animal.
Through the character of the fantastic man, the writer calls for meditation on the origin of human life and on the relationship between the kingdoms. The process of rational human expansion requires the nature to isolate itself, to restrict its area, and, last but not least, to defend itself by using all means at its disposal. As an immediate effect, we can identify two extreme human types in Voiculescu's stories: the primordial individual kept in the natural laboratory of archaic spaces, being either aquatic or mountainous, identified in the person of the fantastic character against the backdrop of modern civilization, and the superior human person, intuition and problem origin.

Keywords: characters, fantastic man, nature, relationship, primordial

Povestitor cu structură romantică, atras de tot ce se înscrie în sfera magiei, a practicilor oculte, a senzaționalului, misterului, a tot ceea ce este neobișnuit, Voiculescu dovedește un diletantism al spiritului care se lasă prea ușor sedus de orice experiență inedită. Între așa-numitele obsesii fundamentale ale lui Voiculescu se înscriu vitalitatea naturii, moralitatea, vocația plastică.[1]

Eroii unor narațiuni care se înscriu în sfera temei naturii sunt, în mare parte, personaje stranii, fie omul- fantastic, fie personaje- animal. Aceștia reprezintă o creație originală a scriitorului, un hibrid al fuziunii concepției primitive a totemului cu filozofia arhetipului. Omul fantastic se metamorfozează în omul- pește, omul urs, omul- lup, în orice formă animală primordială care fuzionează perfect cu ființa umană, păstrînd în ființa lui un principiu vital primordial, transmis din generație în generație, de la animalul sacru.

La prima vedere s-ar putea interpreta că omul- animal creat de Voiculescu este o ființă rudimentară, dominată de instincte, un animal cu înfățișare umană. În realitate, el este unul dintre cei care și-au asumat dominarea naturii prin cunoaștere, supremația stăpînirii acesteia. Prin omul fantastic, prozatorul apelează la meditația asupra originii vieții umane și asupra legăturii dintre regnuri. Procesul expansiunii umane raționale impune naturii să se izoleze, să-și restrîngă aria, și nu în ultimul rînd, să se apere făcînd uz de toate mijloacele de care dispune. Ca efect imediat, putem identifica două tipuri umane extreme în povestirile lui Voiculescu: individul primordial păstrat în laboratorul natural al spațiilor arhaice, fie ele acvatice sau montane, identificat în persoana personajului fantastic pe fundalul civilizației moderne, și individul uman superior, în persoana intelectualului care își intuiește și problematizează originea.[2]

[1] Elena Zaharia Filipaș, Introducere în opera lui Vasile Voiculescu, Editura Minerva, București, 1980, pag. 100
[2]Idem, pag. 103

BDD-A27994 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:22 UTC)

În alte povestiri se evocă, în cele mai multe cazuri, situația excepțională a omului primitiv, cu originea în lumea basmului popular, cu o psihologie asemănătoare eroilor acestui gen, identificînd un individ izolat de societate, singur, departe de timp și istorie, în timp ce lumea modernă încearcă să pună capăt existenței sale. Scos din starea sa latentă, din mutenie și izolare, el își dovedește virtuțile, încercînd să restabilească armonia deplină, reintegrarea în natură, în ființa lui concentrîndu-se experiența tradiției omenirii. În contrast cu acesta, omul modern, intelectual, artist sau medic, este o simplă marionetă, pe care forțele oculte o pot manevra în lumea dominată de vrăji, eresuri, practici magice.

Mulți eroi nu au o identitate precisă, se pot transforma în animale, lucruri sau plante, trăiesc în afara mitului, fiind însă mari cunoscători de mituri: ,, Oamenii aceștia nu trăiesc în mit ca la Blaga, spre pildă, ci trăiesc și cunosc miturile și practicile ancestrale, ceea ce le confer o anume consubstanțialitate cu viața modernă''.[3]

Înainte de toate, Voiculescu realizează cu finețe conexiunile între eroi și mediul lor ambient, între gesturile exterioare și trăirile psihologice ample ale acestora. ,, Eroul lui se găsește …într-un deplin acord cu cosmosul și, de aceea, nu are spaime, ci numai caudate certitudini. Credințele lui pot părea astăzi naive și, eventual,inacceptabile, destinul său, nu o data neobișnuit, poate friza paranoicul. E în afară de orice discuție însă că, prin toate acestea, eroul voiculescian simbolizează armonia deplină a omului, integrarea lui desăvîrșită în natura care l-a creat și l-a instaurat rege.''[4]

Într-un cadru încremenit în ,,vechime'', într-o lume de o ,, primitivitate arhaică tulburătoare'', trăiește unul dintre cele mai semnificative exemplare de om fantastic voiculescian, Luparul din povestirea *În mijlocul lupilor,* om de o primitivitate stranie, o ființă singuratică, total izolat într-o peșteră scobită în stîncă. Înfățișarea nu relevă o ființă monstruoasă, ci un om sălbatic, cu trăsături aspre, împrumutate parcă din mediul sihastru: ,, un bătrîn verde, uscat, înalt și ciolănos, posomorît, dar cu o privire arzătoare, părul des căzut pe frunte și mîinile lățite, cu degete răschirate ca niște labe. Chipul măsliniu și prelung, spinatic, abia țărcuit pe sub fălci de o zgardă de barbă rară și țepoasă, avea ceva tainic, trist și totodată vehement în el.'' Un iz de sălbăticiune emanat de trupul lui sau de blănurile pe care le poartă îl cataloghează drept respingător și ciudat.

În comparație cu un intelectual, Luparul se încadrează din punct de vedere fizionomic în tipul omului anormal, ,,lombrozian''. Surprinzător este însă contrastul dintre această înfățișare primitivă și cuviința, demnitatea și stăpînirea de sine dovedite prin comportament. Din perspectiva genealogiei, Luparul dovedește o esență neobișnuită, existența lui fiind în permanentă conexiune cu existența lupului, aparținînd unui neam de vînători din tată în fiu. El a crescut între puii de lup, însușindu-și nu numai obiceiurile acestora, ci și graiul lor, aceștia fiind crescuți pentru a fi ajutoare la vînătoare. Astfel, Voiculescu creează imaginea vînătorii vechi, factor primordial al existenței omului prehistoric, cînd raporturile între vînat și vînător erau supuse principiului reversibilității.

Ființă ciudată și unică, un adevărat hibrid om-lup, Luparul este, în același timp, urît deopotrivă de lupi, care îl identifică drept omul, vînătorul, și respins de oameni, care îl văd o fiară, lupul. El are parte de ostilitate, izolare, etichetare greșită din partea semenilor săi. Aceasta explică și pustnicia aleasă ca formă de viețuire, ura ca formă de apărare, faptul că cele două elemente aparțin unor orizonturi temporale diferite, conducînd spre lipsa oricărei forme de comunicare.

Problematică pentru comunitate este întrebarea dacă Luparul este în tovărășie cu lupii, vînînd împreună cu aceștia, asemenea unei fiare sălbatice, sau îi supune prin faptă și gîndire în

[3] George Muntean, *Izvoare folclorice și creația populară*, București, Editura Academiei, 1970, pag. 286
[4]Virgil Ardeleanu, *V. Voiculescu*, în*,, Steaua''*, nr. 7/1967, pag. 92

BDD-A27994 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:22 UTC)

vînătoarea magică: pare că le vorbește, că îi ceartă, alteori că luptă prin magie, cu ajutorul ochilor și mișcări ale degetelor care fascinează fiarele.

Cele două atribute ale acestei ființe, aceea de vînător și vrăjitor, sunt completate de un al treilea, acela de artist. În interiorul peșterii sunt zugrăvite cu o mînă sigură o mulțime de animale sălbatice, pictura ilustrînd raporturile omului cu regnul animal în timpurile preistorice. Omul apare în ipostaza unei,, zeități protectoare'' a acestui univers. Luparul pare a fi un călător prin timp, un fenomen de conservare a naturii umane primitive.[5]

Luparul relevă capacitatea omului de a păstra în suflet experiențe ancestrale ale stămoșilor, ignorate de conștiința lumii modern, evidențiind descătușarea energiei sufletești, însoțită de o voință puternică îndreptată spre supunerea naturii.

În *Ultimul Berevoi*, omul fantastic este un cunoscător de taine, mîndru deoarece are o capacitate foarte mare de cunoaștere, în comparație cu ceilalți oameni. Schițînd portretul solomonarului, Voiculescu reliefează pe lîngă singurătatea acestuia, anonimatul, ,, un unchiaș fără ani, fără nume'', și ce e mai important, cu har, ,, în mințile căruia stăruiau bătrînețele solomonii''.

Elementul care îl deosebește de ceilalți vrăjitori din povestirile lui Voiculescu, este cușma țuguiată, drept pentru care oamenii îl numesc ,, moșul cu căciula împletită''. Aceasta reprezintă demnul distinctiv al vrăjitorului, asemenea căciulii sacre dacice purtate de magii străvechi. Solomonarul își dovedește astfel credința în valorile lumii vechi.

Magia necesită moralitate, puritate absolută, impusă de reguli moștenite din strămoși. Oamenii comuni își manifestă ura și pizma, neînțelegerea față de aceste taine, prigonind și chiar reprimînd neamul Berevoilor de generații. Ultimul Berevoi continuă să fie prigonit de semeni, să se sihăstrească în locuri uitate. Cînd sunt la cumpăna vremii și a necazului, ciobanii îl găsesc cu dificultate. Solicitat pentru alungarea fiarei, a ursului, solomonarul trece printr-un proces de transfigurare, întinerește fizic și spiritual, realizînd reîntoarcerea vremii vrăjilor. Rezultatul metamorfozei, un alt om, dovedește bune calități organizatorice, abilități de bun regizor în realizarea spectacolului cu măști pentru învierea duhului marelui taur al muntelui, arhitaurul, de la care oamenii să preia atributele puterii. Ritualul întoarcerii la origini se dovedește a fi un eșec. Solomonarul îmbracă pielea descîntată a ursului, provoacă taurul, care se năpustește împreună cu toată cireada asupra lui, ucigîndu-l. Prin sacrificiul suprem, prețul propriei vieți, Ultimul Berevoi restaurează mitul originar. Moartea acestuia semnifică moartea magiei, a mentalității arhaice, solomonarul devenind un erou tragic.

Punctul de plecare al întîmplării din povestirea *Pescarul Amin* este tot un dezechilibru al cumpenei naturale: Dunărea umflată de ploi devine amenințătoare. În aceste condiții, pescuitul devine dificil, creîndu-se o situație de așteptare nervoasă, ca și cum oamenii și peștii s-ar pîndi reciproc. Însă confruntarea care urmează să pună capăt acestei crize din natură se produce la nivel individual, prin confruntarea omului fantastic, pescarul Amin, și un pește fantastic, morunul uriaș.

O primă dimensiune fantastică a omului se conturează în portretul acestuia, el este ,, cel mai iscusit, mai harnic și mai înțelept pescar din acele locuri, recunoscut ca atare de toți. Amin este liderul grupului, ajută la consolidarea capcanei, înfruntînd năvala apelor și furnizează informații prețioase celorlalți pescari. De fiecare dată eroul intră în conflict cu apele violente, care uneori sunt îngăduitoare, alteori violente. Pentru el pescuitul nu este o formă de cîștigare a existenței, ci un mod de existență, transmis de strămoși din generație în generație. Apoi se face referire la originea sa mitică,, el are în toată făptura lui ceva de mare amfibie''.

[5] Elena Zaharia Filipaș, Introducere în opera lui Vasile Voiculescu, Editura Minerva, București, 1980, pag. 107

BDD-A27994 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:22 UTC)

Potrivit vechilor legende, Amin coboară în adîncuri şi aduce o mînă de pămînt, ca semn de biruinţă asupra apelor. După apariţia peştelui uriaş, Voiculescu surprinde monologul interior pentru a dezvălui zbuciumul sufletesc. Se trezeşte instinctul vînătorului primitiv, care vede la început primejdia naturii nesupuse. Liniştea şi inactivitatea uriaşului îl sperie. De la luciditatea care îl caracteriza, Amin ajunge în pragul nebuniei, folosindu-şi piciorul drept momeală, fără sorţi de izbîndă.

Ca pescar al bălţilor, Amin ştie că legea nescrisă a pescuitului interzice utilizarea dinamitei, el neputînd să îngăduie încălcarea acesteia de către inginer. În preajma morunului el percepe existenţa unui element spiritual ancestral, amintirea înrudirii cu peştele. Amin îşi imaginează morunul un totem al neamului său, un arhetip al peştelui, un obiect sacru. Esenţa sa de om- peşte îl determină să renunţe la dorinţa de a-l vîna. Eliberîndu-l, Amin pleacă într-o călătorie simbolică, apoteotică, spre geneză, pentru a recupera timpul primordial.[6] Întîlnirea cu arhetipul reprezintă drumul cunoaşterii, fără întoarcere, atingerea absolutului, respectiv refacerea drumului umanităţii spre origini.

Omul fantastic din povestirile lui Voiculescu este un individ uman la care forma animală primordială fuzionează perfect cu esenţa umană, îndemnînd la meditaţie asupra originii umane şi asupra legăturii dintre regnuri.

BIBLIOGRAPHY

Apetroaie, Ion, ***V. Voiculescu***, Bucureşti, Editura Minerva, 1980
Bădărău, George, ***Proza lui Vasile Voiculescu***, modalităţi de realizare a fantasticului, Editura Princeps, Iaşi, 2006
Durand, Gilbert, ***Structurile antropologice ale imaginarului***, Bucureşti, Editura Univers Enciclopedic, 1998
George, Alexandru, ***Semne şi repere- Vasile Voiculescu şi povestirile sale***, Bucureşti, Editura Cartea Românească, 1971
Munteanu, George, ***Izvoare Folclorice şi creaţii originale,*** Bucureşti, EdituraAcademiei, 1970
Ocinic, Mirela***, Un vis iluminat de-un fulger***, Sibiu, Editura Imago, 2002
Rotaru Ion, ***Vasile Voiculescu*** comentat,Bucureşti, Editura Recif, 1993
Zaharia- Filipaş***,*** Elena, ***Introducere în opera luiVasile Voiculescu,*** Bucureşti, Editura Minerva, 1980

[6] Elena Zaharia Filipaş, Introducere în opera lui Vasile Voiculescu, Editura Minerva, Bucureşti, 1980, pag. 136

BDD-A27994 © 2018 Arhipelag XXI Press
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.42 (2026-11-16 04:54:22 UTC)